

KAMPAŇ ZA VYŠŠIE MZDY

NOVELA ZÁKONA O KOLEKTÍVOM VYJEDNÁVANÍ OD SEPTEMBRA

Od septembra 2017 sa má opäť rozširovať záväznosť kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa (KZVS) aj na ďalších zamestnávateľov v odvetví alebo v časti odvetvia. Vyplýva to z návrhu novely zákona o kolektívnom vyjednávaní, ktorý 19. apríla 2017 schválila Vláda SR. Navrhovaná novela zákona reaguje na nález Ústavného súdu SR z marca minulého roka, podľa ktorého bola pôvodná novela zákona o rozširovaní záväznosti KZVS protiústavná.

Ústavnému súdu SR sa totiž nepáčilo, že pri tzv. fakultatívnej extenzii rezort práce a sociálnych vecí podľa vlastnej úvahy môže, ale aj nemusí rozhodnúť o extenzii KZVS. „Vo väzbe na predmetný nález navrhovaná právna úprava nemá fakultatívnu povahu,“ uviedlo k danému ministerstvo práce a sociálnych vecí. Podľa navrhovanej novely zákona majú mať zmluvné strany KZVS právo oznámiť, že uzatvorili reprezentatívnu KZVS, ktorá má mať účinky aj na iných zamestnávateľov v odvetví alebo v časti odvetvia, v ktorom je reprezentatívna.

„V nadväznosti na to, ak sú splnené podmienky reprezentatívnej extenzii, ministerstvo oznámi uzatvorenie reprezentatívnej kolektívnej zmluvy v Zbierke zákonov SR,“ objasňuje ministerstvo práce. Na to, aby sa k splneniu podmienok reprezentatívnej extenzii mohli vyjadriť aj reprezentatívne združenia zamestnávateľov a zamestnancov, ministerstvo zriadi tripartitnú komisiu, ktorej môžu tieto združenia predložiť svoje stanovisko.

Na znení novely zákona sa však tripartita za-

tiaľ nezhodla, keďže výhrady k nej mali zástupcovia zamestnávateľov aj odborári. Republiková únia zamestnávateľov (RÚZ) požaduje, aby rozširovaná KZVS pokrývala viac ako 50 % z celkového počtu zamestnancov v danom odvetví. Ďalšiu pripomienku má RÚZ k veľkosti firiem, na ktoré sa má záväznosť KZVS rozširovať. Nad rámec navrhovanej novely žiada, aby sa rozšírenie záväznosti KZVS nevzťahovalo na zamestnávateľa, ktorý zamestnáva menej ako 50 zamestnancov, a nie na pôvodne uzákonenú hranicu menej ako 20 zamestnancov.

Odborári trvajú na tom, že reprezentatívnu by mala byť aj tá KZVS, ktorá bola uzatvorená pre odvetvie alebo jeho časť v prípade, ak pre toto odvetvie nebola uzatvorená žiadna iná KZVS, s ktorou by bolo možné reprezentatívnu KZVS porovnať.

Vládou schválený návrh novely zákona však pripomienky zamestnávateľov a odborárov nezohľadňuje. (Sita)

DOHODÁRI S OBMEDZENIAMÍ

Mnohí ľudia, pracujúci na dohodu, nevedia, na čo majú reálny nárok a na čo nie. Podobne to býva aj so zamestnancami – tí sú však viac chránení legislatívou. Aké výhody či nevýhody majú dohodári si priblížime v nasledujúcich riadkoch.

DOVOLENKA A MZDA

Nárok na dovolenku vzniká výlučne zamestnancovi v pracovnom pomere, a to na základe pracovnej zmluvy. Musí však splniť určité podmienky stanovené v Zákonníku práce. Základná výmera dovolenky je najmenej štyri týždne v roku, prípadne päť týždňov pre zamestnanca, ktorý dovŕši najmenej 33 rokov veku. Keďže zamestnanec počas čerpania dovolenky nevykonáva prácu, nevzniká mu nárok na mzdu, ale na náhradu mzdy.

Dohodár však takéto výhody nemá. Ak teda pracujete na dohodu, musíte rátať s tým, že vám zamestnávateľ neposkytne náhradu mzdy. Záleží len od vzájomnej dohody so šéfom, či vám pracovné voľno bez náhrady mzdy poskytne, alebo nie. Určite však máte nárok na minimálnu mzdu, ktorá je v tomto roku 2,328 eura na hodinu.

Záver: Dohodár môže dostať od firmy voľno, ale len neplatené. Nemá nárok na dovolenku.

STRAVNÉ LÍSTKY

Aj pri stravných lístkoch má zamestnanec oproti dohodárovi lepšie podmienky. Zamestnávateľ totiž musí zamestnancovi poskytnúť príspevok na stravovanie minimálne 55 percent z ceny jedla a stravovanie (jedno teplé jedlo) buď vo vlastnom či inom stravovacom zariadení, alebo cez gastrolistky. V rámci pracovnej zmeny však musí odpracovať viac ako štyri hodiny.

Na dohodára sa nárok na príspevok na stravovanie nevzťahuje. Vzťahuje sa len podmienka, že ak dohodár odpracuje v rámci pracovného dňa viac ako šesť hodín, musí mať minimálne polhodinový prestávku. Ako však upozorňuje Peter FURMANÍK, autor portálu Ľudskou rečou.sk: „Po prerokovaní so zástupcami zamestnancov“ sa môže rozšíriť okruh osôb, ktorým sa stravné poskytne aj na dohodárov. Podmienka štyroch

odpracovaných hodín však zostáva.

ZÁVER: Firma stravné dohodárom dať nemusí, iba ak mesačná odmena oslobodených 200 eur prevyšuje. Ak ste na úrade práce, „nebežia“ vám roky do dôchodku, lebo nikto za vás do Sociálnej poisťovne neplatí, potvrdzuje hovorca Sociálnej poisťovne, Peter VIŠVÁDER. Dá sa ale prihlásiť ako dobrovoľne poistená osoba.

ODPRACOVANÉ ROKY

Do nároku na starobný dôchodok sa počítať len dohody, ktoré podliehajú dôchodkovému poisteniu. „Ide najmä o dohody neštudentov a nedôchodcov,“ vraví Peter FURMANÍK.

Študentské dohody sa počítajú iba v prípade, ak sa z nich odvádza na dôchodkové poistenie. Študent si odvodovú výnimku neuplatňuje vôbec, iba ak mesačná odmena oslobodených 200 eur prevyšuje. Ak ste na úrade práce, „nebežia“ vám roky do dôchodku, lebo nikto za vás do Sociálnej poisťovne neplatí, potvrdzuje hovorca Sociálnej poisťovne, Peter VIŠVÁDER. Dá sa ale prihlásiť ako dobrovoľne poistená osoba.

Obdobie práce na dohodu sa započítava do penzie, ak ste zamestnaný, či poberáte starobný dôchodok. Ak ste zamestnaný a súčasne si privyrábate na dohodu, toto obdobie sa vám hodnotí len raz! Vymeriavací základ sa hodnotí úhrnom zo zamestnania aj z dohody.

ZÁVER: Práca na dohodu vám môže zvýšiť budúci dôchodok alebo už poberaný starobný dôchodok.

ANKETA: Považujete kolektívne vyjednávanie dôležité?

Odpovedá Robert MOLNÁR, predseda Základnej organizácie OZ KOVO SAD a.s. Lučenec:

Keďže kolektívne vyjednávanie je jedným z mála nástrojov zástupcov zamestnancov, ktorým možno dojednať lepšie pracovné podmienky a k tomu adekvátne mzdové ohodnotenie, myslím si, že vyjednávanie ako také je nielen dôležité, ale priam nezapustiteľné. Je to proces, založený na kompromisoch so sociálnymi partnermi, s ktorými máme možnosť riešiť sociálnu politiku.

Kolektívne vyjednávanie v našich podmienkach je však špecifické. SAD-ky (Slovenská autobusová doprava) nie sú klasickým subjektom a sú závislé od dotácií od objednávatelov služieb vo verejnom záujme (to znamená od samosprávnych krajov, u nás je to Banskobystrický samosprávny kraj). Napriek tomu sa nám, či už prostredníctvom dohodnutých podmienok v kolektívnej zmluve vyššieho stupňa a následne aj v podnikovej kolektívnej zmluve, darí tieto dlhodobé poddimenzované mzdy každý rok navyšovať.

V minulom roku sa nám podarilo navýšiť tarifné mzdy o 6.6% a priemerné mzdy o 4%. Priemerná mzda v kategórii vodič za rok 2016 bola 737 eur - vrátane nadčasov a pohotovosti, za celú spoločnosť 762 eur. V aktuálnom kolektívnom vyjednávaní sme mali ešte vyššie ambície, ktoré sme pretavili do navýšenia miezd v priemere o 38 eur.

Na konci vyjednávania však nie sú víťazi a ani porazení, a keď sa podarí podpísať kolektívnu zmluvu, je to najmä znak toho, že na oboch stranách sa podarilo urobiť nejaký ten kompromis. Nie vždy je to ľahká cesta, ale keď budeme stáť jeden pri druhom a budeme kráčať a bojovať spolu, tak to bude cesta príchodná. Na to, aby zvíťazilo zlo, stačí totiž neurobiť nič. Ale keď chceme niečo dosiahnuť, tak sa musí každý jednotlivec zamyslieť nad tým, ako by mohol prispieť k spoločnému dielu. Som rád, že si to v našej spoločnosti zamestnanci začínajú uvedomovať, pretože bez nich to nejde – o čom svedčí aj odborová organizovanosť v našej spoločnosti, ktorá atakuje hranicu 70%.

ŽENA A MATERSKÉ

Nárok na materské plynie len z dohody, ktorá podlieha nemocenskému poisteniu. „Nejde teda o študenta ani dôchodcu a musí ísť o dohodu s pravidelným príjmom,“ vysvetľuje Peter FURMANÍK.

Z dohôd s nepravidelným príjmom sa nemocenské neplatí.

Počet dní trvania dohody sa započítava do nároku na materské (270 dní v dvoch rokoch pred pôrodom). Odmena, ktorá je vymeriavacím základom pre nemocenské poistenie, vstupuje do výpočtu výšky materského. Rovnako aj prípadné iné príjmy. Od mája 2017 sa tiež zvyšuje materské zo 70 percent vymeriavacieho základu na 75 percent. Priemerná mesačná suma materskej dávky bude po novom zhruba 518,80 eura, čo je nárast o 34,60 eura. Maximálna suma materského bude od mája 1 350,00 eura v 31-dňovom mesiaci a 1 306,40 eura v 30-dňovom mesiaci.

ZÁVER: Ak sa poberateľka materského zamestná na dohodu, nestratí nárok na túto dávku.

DÔCHODOK SI ZVÝŠITE SPORENÍM I PRÁCOU

Priemerný dôchodok na Slovensku v súčasnosti dosahuje necelých 426 eur. Mnohým ľuďom sa nepáči, že by mali v budúcnosti vyžiť z takejto sumy, preto sa už vopred snažia zabezpečiť, aby ich príjem v starobe bol čo najvyšší. Každý človek má pritom viacero možností, ako si svoju penziu zvýšiť. Ani jedna však nie je zadarmo. Buď si treba odkladať na penziu peniaze, alebo si nájsť ďalšiu prácu, aby sa zvýšili odvody, z ktorých si platíte odvody.

„Vo všeobecnosti platí zásada, že čím dlhšie a z čím vyššieho vymeriavacieho základu človek odvádza poisťné na dôchodkové poistenie, tým vyššia bude suma jeho budúceho dôchodku,“ vysvetľuje riaditeľ komunikačného odboru Sociálnej poisťovne, Peter VIŠVÁDER. Ak napríklad niekto má hlavné zamestnanie, kde v hrubom zarobí 700 eur, a okrem toho pracuje aj na dohodu za 200 eur mesačne, dôchodok sa mu bude počítať z celkového príjmu 900 eur.

Sociálna poisťovňa ponúka aj možnosť platiť si dobrovoľné odvody. „Pokiaľ si chce zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba zvýšiť vymeriavací základ na dôchodkové poistenie za účelom výpočtu dôchodku z vyššieho vymeriavacieho základu, môže sa ako dobrovoľne poistená osoba prihlásiť do pobočky Sociálnej poisťovne a platiť si poisťné. Sám si zvolí, z akého vymeriavacieho základu si poisťné bude platiť – dôležité potom je, aby ho aj včas uhrádzal,“ vraví P. VIŠVÁDER. Kto sa rozhodne pre dobrovoľné dôchodkové poistenie, musí v tomto roku platiť minimálne 126,93 eura mesačne.

Na dôchodkové sporenie možno využiť aj doplnkové dôchodkové sporenie alebo dobrovoľné príspevky do druhého piliera. Mnoho ľudí namiesto toho volí klasické podielové fondy, pretože pri nich majú výrazne viac voľnosti – na vybrané peňaží nemusia čakať až do dôchodku, ale v prípade nepredvídaných udalostí sa k nim dostanú kedykoľvek.

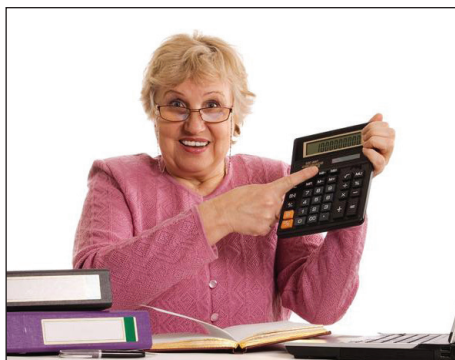
Pri sporení na dôchodok je dôležité, aby úroky, ktoré získame, boli vyššie ako inflácia. Inak hrozí, že si za svoje peniaze v budúcnosti budeme môcť kúpiť menej tovarov a služieb

ako dnes. Napríklad, ak by si niekto v roku 2010 odložil na neúročený účet sto eur a v súčasnosti by ich vybral, za svojich sto eur by si mohol kúpiť rovnaké množstvo tovarov a služieb ako v roku 2010 za 91,47 eura. Keďže peniaze nezarábali, no ceny rástli, jeho úspory sa znehodnotili.

Ak si chce niekto zvýšiť svoj dôchodok, mal by začať so sporením či s investovaním čím skôr. Vďaka tomu môže získať aj úroky z úrokov, čím sa zvýši celková nasporená suma.

Napríklad, ak by si niekto odkladal 50 eur mesačne po dobu 30 rokov, pri trojpercentnom úroku si nasporí celkovo 29-tisíc eur. Zo svojich peňazí pritom vloží 18-tisíc eur a 11-tisíc eur tvoria úroky. Ak by si 29-tisíc eur chcel našetriť už za desať rokov, musel by mesačne odkladať 208 eur. Na úrokoch by v tomto prípade získal len 4 040 eur a zvyšných 24 960 eur by tvorili jeho vklady.

e-trend, r

Pár slov s M. HINTOŠOM, bývalým predsedom RO OZ KOVO USSK

Aprílovej konferencii Rady odborov (RO) OZ KOVO U.S.Steel Košice sa zúčastnil aj bývalý člen Rady OZ KOVO a dlhoročný predseda Rady odborov OZ KOVO USSK, ktorý tento post úspešne zastával dve funkčné obdobia a od apríla si už užíva zaslužený dôchodok - Mikuláš HINTOŠ. Pri tejto príležitosti sme mu položili pár otázok:

1/ Prečo ste sa vlastne stali odborárom, resp. odborárskym funkcionárom?

Odborárom a neskôr funkcionárom som sa stal hlavne preto, že som počas svojich začiatkov pracovného života rýchlo pochopil, že jednotlivci nič nez môžu, ak sa majú pracovné a životné podmienky ľudí práce meniť k lepšiemu. V roku 1998 som dostal dôveru zastávať funkciu predsedu Základnej organizácie na Divíznom závode Energetika VSŽ Košice a od roku 2008 som sa stal predsedom RO OZ KOVO U.S.Steel Košice. Po zvolení za predsedu Rady odborov - vtedy ešte Metalurgu mimo OZ KOVO - bolo mojou snahou vrátiť sa späť ku kovákovi, až sa nám to nakoniec podarilo. Moji dvaja predchodcovia v tejto pozícii uplatňovali štýl komunikácie s hospodárskym vedením, čo mnohí členovia ťažko akceptovali. Snažil som sa preto zmeniť

formu sociálneho dialógu a postaviť ho na princípe väčšej otvorenosti a transparentnosti tak, aby odborová organizácia získala u zamestnávateľa ako sociálny partner väčší rešpekt. Som presvedčený, že sa mi to podarilo.

2/ Čo považujete za výzvy pre dnešné odbory? Majú odbory budúcnosť?

Keď dokážeme presvedčiť mladú nastupujúcu generáciu, že združovať sa v odboroch má pre nich a ich rodiny rozhodujúci význam, že je to cesta, ako si zlepšiť kvalitu života, o budúcnosť odborov nemám obavu. Je potrebné zdôrazňovať, že vyjednávať o lepších podmienkach je iba v kompetencii odborov, pričom stále platí staré známe, že v jednote je sila.

Myslím, že v podmienkach našej hutníckej fabriky sa táto úloha – aj vďaka odborovým funkcionárom v jednotlivých základných organizáciách - naplňa odborová organizovanosť tu má stúpajúci trend.

3/ Ako si užívate dôchodok?

Na dôchodok som sa pripravoval zodpovedne po každej stránke a v súčasnosti si tento stav užívam. Bolo spočiatku ťažké uveriť, že ja už do práce nemusím a keď niečo doma urobiť mám, tak iba ak chcem. Žijem na dedine a aj mimo pracovného pomeru som mal vždy viacero aktivít. Takže čas aj na dôchodku rýchlo ubieha a nič mimoriadne už do budúcnosti neplánujem. Odborom však vždy, ak to bude potrebné, rád pomôžem.

Ďakujem za rozhovor.af

KRÁTKO

MATERSKÉ AJ RODIČOVSKÝ PRÍSPEVOK VYŠŠIE

Rodičia najmenších detí majú od 1. mája nárok na vyššie dávky. Suma materského má vzrásť zo 70 na 75 percent predchádzajúcej hrubej mzdy matky zamestnankyne. Výška rodičovského príspevku stúpila o 10 eur, na celkových 213,20 eura. Prvýkrát ich však rodiny dostanú až v júni, keďže sa tieto vyplácajú spätne. Zvýšenie materského odobrila prijatá novela zákona o sociálnom poistení. Nemocenská dávka, ktorú vypláca Sociálna poisťovňa, bude po novom pri hrubom zárobku do 1 766 eur dosahovať takmer 100 percent čistej mzdy, ktorú mala poberateľka pred odchodom na materskú dovolenku. Výška materského sa upraví aj tým poistencom, ktorí ho poberali už aj pred týmto termínom, no zároveň naň majú nárok aj po 30. apríli. S novelou sa o 25% zo základu upraví aj zvýšené sadzby rodičovského príspevku pre tých, ktorým sa naraz narodilo viac detí. Po novom rodičia dvojčiat získajú nárok na príspevok v sume 266,50 a v prípade narodenia trojčiat 319,80 eura. Súčasná dĺžka materskej dovolenky, teda bežne 34 týždňov, sa však meniť nebude. Už teraz patrí k najdlhším v Európskej únii.

SLOVENSKO STÁLE ATRAKTÍVNE PRE INVESTOROV

Región Bratislavy je podľa hrubého domáceho produktu (HDP) na obyvateľa - na základe kúpnej sily - piatym najvýkonnejším regiónom Európskej únie. Jeho HDP na obyvateľa sa rovnal 188 % priemeru Európskej únie. Vyplýva to z informácií štatistického úradu Európskej únie - Eurostat. Ďalšie slovenské regióny boli pod priemerom EÚ. Región západného Slovenska dosahoval 71 %, stredné Slovensko 62 % a východné Slovensko 54 % priemeru únie.

Slovensko je považované za druhú najatraktívnejšiu lokalitu pre investície v strednej a vo východnej Európe. Na prvom mieste je Česká republika. Kým Slovensko profituje z eura, Česko sa stále snaží cez umelú oslabovanie koruny ešte viac naštartovať svoju ekonomiku. Výsledkom je udržiavanie kurzu koruny okolo 27 korún za euro. Najmä v priemysle sú však slovenské mzdy v porovnaní stále nižšie ako české, aj keď celkovo sú priemerné mzdy v Česku stále vyššie. V Česku je nezamestnanosť na úrovni 3,5 percenta a priemerná mesačná mzda dosahuje hodnotu 29 320 českých korún (1085 eur). Na Slovensku je aktuálne miera evidovanej nezamestnanosti na úrovni 8,39 percenta a priemerná hrubá mzda dosahuje hodnotu 912 eur.

CHUDOBNÝCH ĽUDÍ PRIBÚDA

Rizikom chudoby bolo vlni ohrozených 12,7 percenta obyvateľov Slovenska, teda 670 tisíc osôb. V porovnaní s predchádzajúcim rokom ide o nárast o 0,4 percentuálneho bodu, resp. o 30 tisíc ľudí. Hranicu rizika chudoby jednočlennej domácnosti predstavuje 4 171 eur ročne, mesačne tak ide o sumu takmer 348 eur. Výsledky prezentoval Štatistický úrad SR. Najviac ohrození chudobou sú nezamestnaní, a to až 48 percent z nich. Z pohľadu typu domácností sú to viacpočetné domácnosti s tromi a viac nezaopatrenými deťmi (34,8 %) a osamelí rodičia najmenej s jedným dieťaťom (33,6 %).

Najvyššiu mieru rizika chudoby za vlnajšok vykázal Prešovský kraj, kde bolo 18,6 % ľudí, ohrozených rizikom chudoby. Nasleduje Banskobystrický kraj (15,3 %), Nitriansky kraj (14,60 %), Žilinský kraj (14,10 %) a Košický kraj (13,80 %). Najlepšie na tom boli Trnavský kraj (9 %), Trenčiansky kraj (7,8 %) a Bratislavský kraj (5,4 %).

(TASR, Sita, hn)

PRACOVNO - PRÁVNÁ PORADŇA A BOZP

PRACOVNÁ POKOTOVOSŤ A NADČAS U ZAMESTNANCOV V DOPRAVE

OTÁZKA: Vodiči v našom podniku chodia na dlhšiu trasu dvaja, aby sa vystriedali po 4,5 hodinách jazdy. Rátajú sa vodičovi aj hodiny, ktoré nejazdí, ale len sedí na sedadle spolujazdca do prípadných nadčasov?

ODPOVEDÁ Mgr. Alexandra MIČIETOVÁ, právnička Metodického pracoviska OZ KOVO v Prešove:

Pracovný čas vodičov je upravený Zákonom č. 462/2007 Zb. z. o organizácii pracovného času v doprave a o zmene a doplnení Zákona č. 125/2006 Zb. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení Zákona č. 82/2005 Zb. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení Zákona č. 309/2007 Zb. z.

Podľa ust. § 7 ods. 1 Zákona o organizácii pracovného času v doprave sú vodiči mobilnými zamestnancami v cestnej doprave na účely tohto zákona. Osobitné ustanovenia § 6 až § 12 zákona o organizácii pracovného času v doprave sa vzťahujú na zamestnancov v cestnej doprave. Tieto ustanovenia majú prednosť pred všeobecnými ustanoveniami zákona o organizácii pracovného času v doprave v ustanoveniach § 1 až § 5 zákona.

Ust. § 9 ods. 2 zákona o organizácii pracovného času v doprave stanoví, že do času pracovnej pohotovosti patrí najmä čas, po-

čas ktorého mobilný zamestnanec sprevádza vozidlo, prepravované na prievoznej lodi alebo vlakom, čas čakania na štátnej hranici, čas čakania spôsobený dopravnými obmedzeniami, čas čakania medzi spojmi, čas čakania v nákladnej doprave, čas čakania v nepravidelnej autobusovej doprave a čas, strávený počas pohybu vozidla sedením vedľa vodiča alebo v kabíne na spanie, ak ide o mobilných zamestnancov, ktorí sa počas jazdy striedajú; nie je ním čas prestávok v práci ani doba odpočinku. Tento čas zamestnanca, v ktorom zamestnanec nevedie motorové vozidlo, ale je v pohybujúcom sa vozidle prítomný na sedadle spolujazdca a čaká na vystriedanie a na výkon svojej činnosti vodiča, je treba posudzovať ako pracovnú pohotovosť.

Podľa § 4 ods. 6 zákona o organizácii pracovného času v doprave čas pracovnej pohotovosti, počas ktorého zamestnanec v doprave podľa požiadaviek zamestnávateľa vykonáva prácu alebo je povinný byť na pracovisku pripravený na výkon práce, sa započítava do pracovného času, za ktorý patrí zamestnancovi v doprave mzda.

Pre zamestnanca v doprave je pracoviskom podľa ustanovení § 8 ods. 4 písm. d) vozidlo, ktoré mobilný zamestnanec používa na vykoná-

vanie dopravných činností. Tento čas pracovnej pohotovosti na pracovisku, ktorým je aj vozidlo, sa teda započítava do pracovného času vodiča.

Podľa ust. § 8 ods. 1 písm. b) pracovný čas mobilného zamestnanca v cestnej doprave na účely tohto zákona je čas od začiatku práce do konca práce, počas ktorého je mobilný zamestnanec na pracovisku k dispozícii zamestnávateľovi a vykonáva svoje funkcie alebo činnosti, a to čas, počas ktorého mobilný zamestnanec nemôže voľne disponovať svojím časom a je nevyhnutné, aby bol na svojom pracovisku pripravený prevziať prácu súvisiacu s úlohami spojenými s jeho službou, najmä čas čakania na nakládku a vykládku, ak jeho predvídateľné trvanie nie je vopred známe z dohôd medzi zamestnávateľmi a zástupcami zamestnancov, z cestovného poriadku, z týždenného rozvrhu práce alebo z pokynov pred odchodom na iné pracovisko, pred začatím dopravných činností alebo pred skutočne začatým časom čakania.

Toto ustanovenie tiež podporuje záver, že čas pracovnej pohotovosti na pracovisku sa bude započítavať do pracovného času vodiča.

Zamestnanci v cestnej doprave - vodiči, ktorí sa striedajú pri vedení motorového vozidla, počas času stráveného na sedadle spolujazdca vykonávajú pracovnú pohotovosť, a táto je pracovným časom zamestnanca. Ak je prekročený fond pracovného času nad určený týždenný pracovný čas, treba to považovať za prácu nadčas.

28. apríl - SVETOVÝ DEŇ BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVIA PRI PRÁCI

Z iniciatívy Medzinárodnej organizácie práce sa každoročne, od roku 2003, oslavuje 28. apríl ako Svetový deň bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Jeho cieľom je zamerať pozornosť odbornej aj laickej verejnosti na nové trendy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia a na význam dodržiavania predpisov v oblasti ochrany práce, ktoré sú základným predpokladom prevencie úrazov a chorôb, spôsobených pri výkone povolania.

V tomto roku sa medzinárodné iniciatívy nesú pod názvom: „Optimalizuj zber a používanie údajov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci“.

V dôsledku pracovných úrazov a chorôb, súvisiacich s povoláním, každoročne zomiera na svete viac ako 168 000 ľudí, preto je bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci pre každého veľmi dôležitou témou.

V roku 2016 na Slovensku, v organizáciách, patriacich do pôsobnosti dozoru inšpekcie práce, prišlo k 40 závažným pracovným úrazom s následkom smrti a k 103 závažným pracovným úrazom s ťažkou ujmom na zdraví.

Spolu bolo za rok 2016 orgánom dozoru inšpekcie práce, hlásených celkovo 9 200 registrovaných pracovných úrazov (úrazov, ktorými bola spôsobená pracovná neschopnosť zamestnanca, trvajúca viac ako tri dni, ťažká ujma na zdraví, alebo smrť zamestnanca, ku ktorej došlo následkom pracovného úrazu).

Najpočetnejším zdrojom registrovaných pracovných úrazov bola v roku 2016 neodborná manipulácia s bremenami a materiálom, ako aj pády predmetov, výrobkov či materiálov (2 769 prípadov). Z hľadiska vykonávanej profesie a pradenia poškodených v zamestnaní možno konštatovať, že v roku 2016 najviac registrovaných pracovných úrazov zaznamenali kvalifikovaní kovorobotníci,

robotníci v hutníctve a strojárstve (1 410 úrazov), obsluha priemyselných zariadení (949 úrazov) a vodiči a obsluha pojazdných strojových zariadení (929 úrazov).

V roku 2016 bolo na Slovensku v organizáciách, spadajúcich do pôsobnosti orgánov inšpekcie práce, evidovaných 243 hlásení chorôb z povolania a 35 ohrození chorobou z povolania. Najčastejšie hlásenou chorobou z povolania za rok 2016 bola choroba kostí, kĺbov, šliach a nervov končatín z dlhodobého, nadmerného, jednostranného zaťaženia horných končatín. Druhou najčastejšie hlásenou chorobou z povolania bola porucha sluchu z hluku.

Viacere dohovory MOP o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci vyžadujú, aby členské štáty ratifikovali mechanizmy, potrebné na zhromažďovanie a využívanie spoľahlivých údajov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci na účely prevencie. Zhromažďovanie a využívanie spoľahlivých údajov a informácií o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci je nevyhnutné na odhaľovanie nových rizík, identifikáciu nebezpečných odvetví a činností, vypracovanie preventívnych opatrení, ako aj implementáciu politík bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci - aj preto sa tohtoročné iniciatívy nesú pod heslom: „Optimalizuj zber a používanie údajov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci“.

Do aktivít k pamätnému dňu sa, ako každý rok, pripája aj európska konfederácia od-

borových zväzov, prostredníctvom kampani a materiálov (nájdete ich na: <https://www.etuc.org/>).

Tajomníčka Európskej konfederácie odborových zväzov, Esther LYNCHOVÁ, sa na tému bezpečnosti a ochrany zdravia, ako aj Svetového dňa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, vyjadrila: „Každý zamestnanec má právo na bezpečné a zdravé pracovné prostredie, nikto si nemá vyberať medzi svojou prácou a svojím zdravím.“

Odborové organizácie dohliadajú na dodržiavanie pravidiel Európskej únie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, zo strany zamestnávateľov, ktorí sú zodpovední za systematickú prevenciu pred všetkými rizikami všetkých svojich zamestnancov. Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci by mala byť dôležitá pre každého - pre zamestnancov, pre ich rodiny a blízkych ako aj pre zamestnávateľov - správajme sa preto zodpovedne, zdravie a bezpečnosť každého sa počíta.

Ing. Tímea SZABOVÁ,
vedúca Úseku ZIBP a vzdelávania OZ KOVO, Bratislava

ROZŠÍRENIE VÝROBY V TRNAVSEKJ AUTOMOBILKE

Trnavská automobilka Peugeot Citroën Automobiles Slovakia (PCA Slovakia) plánuje rozšíriť svoju výrobu. Ako vyplýva z materiálu, zverejneného ministerstvom hospodárstva, automobilka by mala preinvestovať do výroby nového modelu necelých 100 miliónov eur. Vzniknúť by tiež malo 420 nových pracovných miest. Automobilka už požiadala ministerstvo o poskytnutie investičnej pomoci, a to vo výške 18,6 milióna eur.

Celá štátna pomoc je požadovaná vo forme daňových úľav. Rezort hospodárstva navrhuje automobilke stimuly poskytnúť. „Vzhľadom na to, že intenzita pomoci pre investičný zámer nepresahuje maximálnu možnú intenzitu pomoci podľa nariadenia vlády, požadovaná výška investičnej pomoci je v súlade s nariadením vlády a zákonom o investičnej pomoci. Na základe posúdenia investičného zámeru navrhujeme pre PCA Slovakia schváliť investičnú pomoc,“ uviedlo ministerstvo v návrhu na poskytnutie investičnej pomoci, ktorý je v súčasnosti v medzirezortnom pripomienkovom konaní a následne by sa ním mala zaoberať vláda.

NÁRAST PRODUKCIE A VÝROBA MOTOROV

Po realizácii investičného zámeru by sa mala súčasná výrobná kapacita trnavskej automobilky navýšiť z 300 tisíc na 360 tisíc motorových vozidiel za rok, čo bude predstavovať až 14%-ný medziročný rast. Ťahúňom bude práve Citroën C3, ktorý začali v Trnave produkovať koncom vlaňajška.

Celková investícia pritom predstavuje 165 miliónov eur. Z toho spomínaných necelých 100 miliónov eur sú nové investície.

Automobilka v Trnave v ostatných dvoch rokoch nabehla na závažné tempo. Ohlásila nástup štvrtej víkendovej výrobnéj zmeny pre 800 ľudí, cieľne prekonáva svoje výrobné rekordy.

V roku 2019 dokonca plánuje v novej motorárni

– hale na výrobu trojvalcových benzínových motorov zamestnať 500 nových zamestnancov, pričom s ich náborom začne už na budúci rok.

Najnovšie získala trnavská automobilka do portfólia aj produkciu nového modelu. Mala by ním byť nová generácia v súčasnosti vyrábaného Peugeotu 208. Výroba modelu, ktorý by mal byť určený výlučne na export, by sa mala začať už koncom budúceho roka. Plná výrobná kapacita by mala byť dosiahnutá v roku 2020.

V závode v Trnave boli doposiaľ vyrábané štyri modely áut. Peugeot 207, Citroën C3 Picasso, Peugeot 208 a koncom minulého roka začala automobilka exkluzívne len na Slovensku produkovať nový model Citroën C3. V roku 2015 vyrobila trnavská automobilka viac ako 303 tisíc vozidiel, čím dosiahla nový výrobný rekord.

(r. Sita)

ŠTÁT CHYSTÁ ZMENY V STK

Technické a emisné kontroly automobilov sa od júla výrazne zmenia. Stanic technickej kontroly (STK) by malo pribudnúť a kontroly v pravidelnom dvojročnom cykle budú môcť vodiči absolvovať aj v niektorých autoservisoch. Zároveň by mohli klesnúť ceny. Tie sa teraz pohybujú okolo 50 eur za obe kontroly a v susednom Poľsku sú ceny po liberalizácii asi 25 eur. Na druhej strane sľubujú obavy, aby sa na cesty nedostali autá v zlom technickom stave. Ministerstvo dopravy sľubuje, že s liberalizáciou sprísni aj kontroly staníc.

Novela zákona o podmienkach prevádzky vozidiel v premávke na pozemných komunikáciách, ktorá liberalizuje trh, po medzirezortnom pripomienkovom konaní mieri do parlamentu. V prípade, že parlament schválí nové pravidlá, ministerstvo dopravy stratí dosah na množstvo staníc technickej kontroly (STK) a ich počet sa môže výrazne zvýšiť.

Cieľom ministerstva je novelou zákona zvýšiť dostupnosť kontrol. „Otvorenie siete sa pripravovalo postupne, zavedením Jednotného informačného systému v doprave, navyše boli zavedené kamerové systémy na staniach technickej aj emisnej kontroly, vďaka čomu dnes môže ministerstvo prísnejšie kontrolovať aj postihovať nepoctivých prevádzkovateľov staníc technickej a emisnej kontroly,“ povedala hovorkyňa ministerstva dopravy Karolína DUCKÁ. Ministerstvo podľa nej očakáva od tejto zmeny bezpečnejšie a ekologickejšie vozidlá na cestách a skrátenie čakacích lehôt vodičov na vykonanie kontroly.

ZMENY, KTORÉ OD JÚLA ČAKAJÚ VODIČOV NA STK

- liberalizácia trhu priniesie väčší počet STK
- s vyšším počtom STK sa môže znížiť cena technickej a emisnej kontroly. Cenu zákon nestanovuje
- pre štát bude náročnejšie kontrolovať a udržať kvalitu kontrol, kontrol však má pribudnúť
- znížia sa pokuty za neplatnú technickú a emisnú kontrolu pri zaplatení do 15 dní

Národná asociácia staníc technickej kontroly však tvrdí, že v roku 2015 boli existujúce stanice vyťažené na 46 percent. Podľa asociácie pripravované zmeny spôsobia, že na cestu sa dostane vyšší počet technicky nespôsobilých vozidiel, čo povedie k zníženiu bezpečnosti. „Nespochybniteľne práve technické kontroly sú neoddeliteľným ohniskom preťaženia bezpečnosti na cestách. Orgány štátnej správy sa dnes dostávajú do protirečiacej pozície. Na jednej strane ministerstvo vnútra komunikuje

statistiku nehodovosti a hovorí o aktivitách smerujúcich k jej ďalšiemu zlepšeniu. Zároveň ministerstvo dopravy prichádza s návrhom, ktorý bude mať protichodný efekt,“ povedal Miroslav KOBRTEK, predseda Národnej asociácie staníc technickej kontroly (NA STK). Ako príklad negatívneho dopadu liberalizácie uvádza Poľsko, kde je v súčasnosti približne 4 800 staníc technickej kontroly. Na Slovensku je aktuálne 140 staníc.

NIŽŠIE POKUTY

Novela zákona navyše znižuje pokuty za neplatné kontroly o tretinu. V súčasnosti pokuta za neplatnú technickú kontrolu je 165 eur, pričom rovnaká pokuta je aj za prepadnutú emisnú kontrolu. Ak majiteľ vozidla zaplatí pokutu do 15 dní od prijatia platobného rozkazu, stačí, ak zaplatí dve tretiny sankcie, teda 110 eur za jednu kontrolu. Od júla postačí, ak zaplatí 55 eur za každú z chýbajúcich kontrol.

Zákon v súčasnosti nerieši ceny kontrol, no vo všeobecnosti sa pohybujú na úrovni 49 až 55 eur. V prípade schválenia novely zákona by tak mohli stanice technickej kontroly vzniknúť napríklad v autoservisoch. Národná asociácia STK však upozorňuje, že tým sa otvára priestor pre nepoctivých dovozcov a predajcov jazdených automobilov. „Ten, kto dovezie vozidlo do SR, si ho aj sám prekontroluje, dá schváliť technickú spôsobilosť a sám ho aj predá. Dnes túto kontrolu robí iná firma, tzv. iná oprávnená osoba. Z toho dôvodu máme obavy, že by liberalizácia aj z takýchto príčin veľmi zvýšila nehodovosť na cestách,“ povedal M. KOBRTEK.

Ministerstvo dopravy sa však nižšej kvality kontrol neobáva. Podľa rezortu dopravy liberalizácia vychádza aj z európskej judikatúry. Aktuálne vyhodnocuje pripomienky z pripomienkového konania, ktoré bolo skončené 28. marca tohto roku. Účinnosť zákona má byť od 1. júla 2017.

TASR, r

AUTOMOBILOVÝ PRIEMYSEL

V NITRE VZNIKNE 500 PRACOVNÝCH MIEST

Za Jaguarom Land Roverom prichádza do Nitry ďalší investor z automobilového priemyslu, ktorý vytvorí 500 pracovných miest a preinvestuje 17 miliónov eur. Zámer predložila spoločnosť Nitra Invest s.r.o., ktorá plánuje postaviť výrobnú halu na spracovanie automobilových plastov, ako sú dverové panely, čelné časti áut, kryty kolies, či interiérové plasty. Zamestnanci majú pracovať na tri zmeny. Plánovaný termín ukončenia výstavby haly je december 2017.

STÁŽISTI PRE JAGUAR LAND ROVER

Automobilka Jaguar Land Rover spustila svoj prvý „trainee“ program na Slovensku, v rámci ktorého pre svoj nitriansky závod zamestná skupinu 18 až 25-ročných štážistov. Dvojročný program sa začne v septembri 2017. V prvom roku bude 12 štážistov študovať mechatroniku v Duálnej akadémii v Bratislave, v druhom roku už bude prvá skupina z nich pracovať v novej fabrike Jaguar Land Rover v Nitre. Na konci stáže budú technici údržby plne kvalifikovaní pracovať v prevádzke výrobnéj linky. „V spoločnosti Jaguar Land Rover sme oddaní myšlienke inšpirovať budúcu generáciu inžinierov, aby začali svoju kariéru v automobilovom priemysle,“ uviedla personálna riaditeľka Jaguar Land Rover Slovensko, Nicci COOK. Automobilka hľadá absolventov stredných odborných škôl so záujmom o inžinierstvo a technológie. Záujemcovia si môžu podať žiadosť prostredníctvom svojej školy alebo cez pracovné portály.

KVŮLI JAGUARU OBAVY ZO ZAHRAŇIČNÝCH ROBOTNÍKOV

Nitrania a mestské zastupiteľstvo, ktorí najskôr investíciu automobilky Jaguar Land Rover s radosťou vítali, sa postupne začínajú obávať prílevu robotníkov zo zahraničia. Podľa poslancov to potvrdzuje aj záujem automobilky o voľné ubytovacie kapacity v Nitre, ktoré by bolo možné zmeniť na ubytovne. „Skúsenosti z Trnavy, Galanty alebo Šale sú zlé. Vytvárajú sa tam problémy,“ skonštatoval nitriansky poslanec Miloš DOVIČOVIČ. Nitriansky primátor Jozef DVONČ pripustil, že v Nitre budú vznikajú ubytovne pre zamestnancov automobilky Jaguar Land Rover a mesto tomu nebude vedieť účinne zabrániť. „Ja mám obavu a poviem to úplne otvorene, že my nezamedzíme tomu, aby napríklad v priestore Priemyselného parku Sever nevznikla megaubytovňa, v ktorej bude bývať tisíc ľudí. Bude to podnikateľský zámer a tomu nezabráňime. Tí ľudia, ktorí sem prídu pracovať na týždňovky, aj tak niekde musia bývať. Ale určite to pozorne sledujeme a hľadáme všetky varianty, ako situáciu riešiť,“ doplnil DVONČ. Doteraz 45 000 ľudí prejavilo záujem pracovať v novom výrobnom závode Jaguar Land Rover v Nitre. Automobilka plánuje zamestnať okolo 2 800 ľudí. Ročná kapacita závodu s rozlohou 300 000 štvorcových metrov bude 150 000 vozidiel a očakáva sa, že prvé vozidlá zídu z výrobnéj linky na konci roka 2018.

(TASR, Sita)

LIEČIVÉ ÚČINKY PÚPAVY

Mnohí tento krásny žltý kvet - symbol nastupujúcej jari - považujú len za peknú burinu. Ale ľudia, ktorí sa vyznajú v bylinkách, potvrdia, že púpava je nesmierne liečivá a pritom ľahko dostupná. Ved' sa aj volá *Púpava lekárska*.

Už od dávnych dôb je púpava využívaná v medicíne starých Grékov, ktorí používali jej mlieko na očné zápal a s jej šťavou bojovali proti únave. Púpava obsahuje vitamíny A, B, C, D a minerály draslík, vápnik, železo a sodík.

Púpava má schopnosť liečiť ochorenia, ktorými trpí väčšina z bežnej ľudskej populácie, nachádzajúcej sa v strednom veku. Pomáha pri:

- chorobách pečene a žlčníka
- problémoch s pankreasom
- prečistení čriev, obličiek a celého tela
- zbavovaní toxínov z krvi
- trávení, čistí žalúdok
- prekyslení žalúdka
- únavy a celkovej slabosti
- zvyšovaní chuti do jedla
- problémoch s močovými cestami
- rozpúšťaní žlčkových kameňov
- zlepšovaní stavu pleti s akné, či vyrážkami
- reume a cukrovke

BOJOVNÍČKA PROTI RAKOVINE

Aj keď sa to na prvý pohľad môže zdať ako žart, je to skutočne tak. Áno, presne tá púpava, ktorá rastie takmer všade, vie bojovať so zákerou rakovinou. Potvrdili to viaceré vedecké štúdie, ktoré boli uskutočňované v posledných rokoch po celom svete. Výhodou je, že neničí zdravé bunky. **Môže však narušiť účinok chemoterapie, či protirakovinových liekov, preto sa pri tejto diagnóze vždy dopredu poraďte s lekárom. Podľa výsledkov je účinná v boji s rakovinou:**

- prsníka
- vaječníkov
- s melanómom
- chronickou monocytickou myeloidnou leukémiou
- a niekoľkými ďalšími typmi rakoviny

ŠIROKÉ VYUŽITIE

Púpava kvitne od jari, kedy je vhodné si ju nazbierať a vysušiť. Vždy vyberajte odľahlejšie miesta bez smogu a mimo miest, kde sa chodia venčiť psikovia. Pripraviť si z nej potom môžete **liečivý čaj**, ktorý mô-

žete piť jeden až dvakrát denne. **Potrebuje naň sušený koreň alebo čerstvé listy púpavy, ¼ l vody.** 2 lyžičky nadrobno rezaného sušeného koreňa prelejeme štvrt litrom vriacej vody a necháme štvrt hodiny lúhovať. Čaj sa pije vlažný a pomáha pri bolestiach žalúdka, obličiek a čistí močové cesty. Čaj z čerstvých púpavových listov sa pije pre získanie dobrej kondície. Pripravíme ho zo štvrt šálky čerstvých listov, natrhávaných na kúsky, ktoré prelejeme vriacou vodou a necháme 5 minút lúhovať (čaj tiež pomáha pri pálení záhy, žalúdočných a tráviacich a obličkových ťažkostiach).

Z kvetov si zas môžete pripraviť zdravý sirup

alebo púpavový med. Recept je jednoduchý. Natrhajte si asi 400 kvetov púpavy, poriadne ich umyte, dajte do hrnca a zalejte približne litrom vody. Pridajte dobre umytý citrón nakrájaný na kolieska (niekto pridáva aj pomaranč) a dajte na sporák. Keď voda zovrie, nechajte povariť asi štvrt hodinu. Na druhý deň precedte zmes cez plátno a z kvetov a ovocia vytlačte čo najviac tekutiny. Potom pridajte cukor a povarte až do želatinového zahustenia (čím dlhšie varíte, tým bude zmes hustejšia). Potom nalejte do zaváraninových pohárov a zavrite.

Púpavové listy môžete tak isto konzumovať čerstvé a pridať si ich napríklad do šalátov, alebo ako prílohu k mäsu. Mladé listy obsahujú veľa vitamínu C, pokrývajú našu odporúčanú dennú dávku vitamínu K alebo A. Rovnako môžete konzumovať aj čerstvé umyté stonky - 6 ks denne - najmä pri problémoch so žlčníkom a pečňou.

Je o nich známe, že čistia krv, pomáhajú pri trávení a bránia tvorbe žlčových kameňov. Ich ďalšie zložky zo skupiny flavonoidov (napr. zeaxantín alebo cryptoxanthin) majú priamo liečebné účinky. Zeaxanthin pomáha chrániť očné sietnicu proti UV žiareniu, cryptoxanthin zase pôsobí v tele proti bujneniu rakovinových buniek v ústach alebo v pľúcach.

Púpava sa užíva v ľudovom liečiteľstve aj pri reumatizme. Pôsobí pozitívne na metabolizmus a tiež pri ochorení cukrovkou. Pôsobí proti degradácii kostí a chrupaviek. Pomáha vyvolať menštruáciu. Výborná je tiež pri chronickej únave.

Krížovky s úsmevom

V reštaurácii sa pýta hosť čašníka: - Prosím vás, je tá vaša slimacia paštéta naozaj zo slimákov? - Áno. - A skutočne je iba zo slimákov? - No, keď sa už tak pýtate, pravdupovediac miešame k tomu aj trochu bravčoviny. - A koľko? (Dokončenie tvorí tajničku krížovky.)				značka automobilov	rascový likér	tmavo-zelený nerast	ohmatal (hovor.)	nálev, po česky	zrakový orgán
				čiastočne, nie úplne					
				3. časť tajničky ozval sa (kniž.)					
Pomôcky: huanako, aryt, alaš, tavot	tečením sa pre-miestnila	1. časť tajničky	druh lamy Elemír (dom.)						
značka automobilov				ladný (hovor.) toliar, po česky				2. časť tajničky	srdcovnica
akčný rádius lietadla					zatajujú malá horská osada				
dlaňami udrel o seba						mužské meno druh mastiva			
domovské právo (hist.)							skratka doktora súper, sok		
asýrsky boh mesta Eridu			poľná ne-mocnica búrske oriešky						
značka pre kilopascal				rovinatý kraj východ (kniž.)					
cudzí účet					kovová látka Melichar (dom.)			záhyb na látke	obsiať
poplach (hovor.)						tropická rastlina zn. cukrovínik			
Pomôcky: NSU, pinit, taro, loro, inkolát, Ea	žrde na vozoch	kráčať chytaj rukami					preš hárok, po česky		
vybielia								skratka pre a iné keď	
4. časť tajničky									
ľahké plnivo do betónu					bedákať, nariakať (expr.)				

Zasmejme sa . . .

Niektorí chlapi by ozaj stáli za hriech. Lenže jedno z Božích prikázaní jasne hovorí: **Nezabíjaj!**

Rozprávajú sa dvaja kamaráti: „*Počuj, vedel si, že káva spôsobuje agresivitu?! Včera som si dal v krčme jedenásť pív a moja žena doma dve kávy. Mal si vidieť, ako vyvádza, keď so dorazil...*“

Rozprávajú sa dve kamarátky: „*Čítala som, že na moju váhu by som mala merať okolo 2,10 metrov. Ale nech sa naphčavam, koľko chcem, nie a nie narásť!*“

V živote je niekedy ťažké rozoznať, kto patrí na psychiatriu a koho z nej práve pustili...